

Periaaseq: USF-imit ilinniartitaanermut nalunaarsuutit misissorneri

Naatsorsueqqissaartarfiup (GS) Kalallit Nunaanni ilinniartitaaneq pillugu kisitsisitigut paasissutissanik saqqummiussisarnera nalunaarsuutinik Ilinniagaqarnersiuteqartitsiviup (USF) ilinniartunut ilinniakkanik ingerlataqartunut nalunaarsuiffianit - atuartut nalunaarsuiffiannik taaneqartumit – tunngaveqartarpoq.

USF-imi atuartunik nalunaarsuisarneq 1980-ikkut aallartinneranni nalunaarsuutit aallarniutigalugit 1987-imi aallartinneqarpoq, ukiunili siusinnerusuni ilinniartit ataasiakkaat aamma nalunaarsuutitaqarput.

USF-imi atuartut nalunaarsuiffiat inunnik ilinniagaqarsimasunit imaluunniit ilinniakkanik ingerlatsisunik aammalu Kalaallit Nunaannit ilinniagaqarnersiuteqarsimasunit ilinniagaqarnersiutisisartunilluunniit paasissutissanik imaqarpoq.

Nalunaarsuiffimmilu paasissutissat tassaapput:

- Inuup normua
- Ilinniakkap ilisarnaataa
- Ilinniarfik
- Ulloq aallartiffik
- Ulloq naammassiffik (ulloq naammassivissatut naatsorsuussaq)
- 31. decembari ukiumi kisitsiviusumi inissisimaffik¹

Atuartut nalunaarsuiffiat inummut ataatsimut ilinniarnermut paasissutissanik arlalinnik imaqarsinnaavoq pineqartoq piffissap ingerlanerani ilinniarfinni arlalinni nalunaarsorneqarsimappat.

Inuit Kalaallit Nunaannit ilinniagaqarnersiuteqanngitsut USF-ip nalunaarsuisarfiini amerlanertigut ilaatinneqarneq ajorput, tassaakkajunnerullutik inuit Kalaallit Nunaani avataani inunngorsimasut aammalu Danmarkimi imaluunniit nunani allani ilinniagaqarsimasut. Taamatullu inuit suliffeqarfinni suliffimmi ilinniarlutik atorfinissimasut ilinniarnerrullu ingerlanerani akissarsiaqartinneqartut ilaatinneqanngillat, ilinniarsimasaq USF-imi arlaatigut nalunaarsuiffigineqartanngippat imaluunniit Danmarks Statistik-imi qallunaat ilinniartitaanermut nalunaarsuiffianni nalunaarsugaasimanngippat. Assersuutillu tassaapput Grønlandsbanken-imi ilinniakkat, Royal Arctic Line-mi ilinniakkat, Air Greenland-imi ilinniakkat, KNR-imi ilinniakkat, TELE-mi ilinniakkat, PISIFFIK-mmi ilinniakkat, Brugsen-imi ilinniakkat aammalu Peqqissaanermi Ilinniarfimmi ilinniakkat ilaat, Sparbank-imi ilinniakkat, Royal Greenland-imi ilinniakkat aammalu inersimasut ilinniartut.

¹ Inissisimaffik pineqartup ilinniarnermi unitsisimaneranik, ilinniakkap naasimaneranik, naammassimaneranik, ilinniannikkallarfeqarneranik imaluunniit suli ingerlatsineranik paasissutissiivoq. Ukiup naanerani pineqartoq 'afs'-imik, 'akt'-imik, 'orl'-imik imaluunniit 'for'-imik nalunaarsorsimappat ilinniakkamik ingerlatsisutut naatsorsorneqassaaq.

Ilinniakkamik ingerlatsineq

Ilinniartunut nalunaarsuiffimmi ilinniagaq ilinniakkamut ataatsimut arlalinnulluunniit agguataagaasinnaavoq. Skema A-mi inummut pisuusaartitamut assersuut assitalerneqarpoq. Assersuummi aallaavigineqarpoq inuk ilinniarnernut arfinilinnut ilinniakkanut pingasunut agguataarsimasunut nalunaarsorneqarsimasoq. Pineqartup ilinniagai marluk misilitsinnermik naaneqarsimapput aammalu 1. novembari 2013-imi ilinniakkat pingajuannik ingerlataqartutut nalunaarsorsimalluni. Saniatigullu pineqartoq ilinniakkamik unitsitsisimavoq, killiffimmi inaarutaasumik misilitsissimalluni (Killiffik naammassisaq) aammalu ilinnianggikkallarfeqarsimalluni².

Skema A – Inummut pisuusaartitamut ilinniarneq assersuut

Misissuk -kat	Ilinniakkap ilisarnaataa	Ilinniarfik	Ulloq aallartiffik	Ulloq naammassiffik	Inissisimaffik
1	30.00.11	Meeqqat Atuarfianni ilinniarfittisisoq	01-08-86	30-11-86	Unitsitsineq
2	30.00.11	Meeqqat Atuarfianni ilinniarfittisisoq	01-08-89	30-06-92	Inaarutaasumik misilitsinneq
3	80.40.45	Inuiaqatigiilerineq, bach.	01-09-98	30-06-00	Killiffik naammassisaq
4	80.40.45	Inuiaqatigiilerineq, bach.	01-09-00	30-06-01	Inaarutaasumik misilitsinneq
5	80.40.47	Inuiaqatigiilerineq, kand.	01-09-01	30-06-02	Ilinnianggikkallarfeqarneq
6	80.40.47	Inuiaqatigiilerineq, kand.	01-09-02	01-11-03	Ingerlatsineq

Ilinniartitaanermut kisitsisitigut paasissutissani misissueqqissaarneq ilinniartut ilinniakkanik ingerlatsinerat tunuliaqutaralugu ingerlanneqarpoq. Pineqartup ataatsimik arlalinnilluunniit ingerlatsisutut nalunaarsorsimanera sunniuteqanngilaq, pineqartoq pinerit tamaasa ilinniakkamik ataatsimik taamaallaat ingerlatsisinnaammat. Atuartut nalunaarsuiffiata atornerqarnissaanut piariinnginnerani atortussat misissornissaat pisariaqarallarsimavoq.

Nalunaarsuutit misissornerannut siunertaavoq ilinniarnertit ingerlanneqartut ataasiakkaat nalilersornissaat, ilinniakkami ataatsimi ilinniarnertit ingerlanneqartut arlallit ilinniakkamik ingerlanneqartutut ataatsit saqqummernissaat pillugu, inissisimaffiit *Unitsitsineq*, *Inaarutaasumik misilitsinneq* aammalu *Ingerlatsineq* kissaatigineqarmata.

Taamaattumik Skema A-mi inummut pisuusaartitamut misissuineq misissukkamut pingajuannut saatinneqarpoq pineqartoq killiffimmik naammassinnermi 20. juuni 2000 misilitsissimammat.

² Ilinniarfinni akunnattumik aammalu siviuserusumik siviussusilinni ilinnianggikkallarfeqarsinnaanermik, tassa imaappoq ilinniarmermi unillatsiarnermik, qinnuteqartoqarsinnaavoq. Ilinnianggikkallarfeqarneq semesterimik ataatsimik marlunnilluunniit siviussuseqakkajuttarpoq.

Aasaanerani atuangiffeqareernerup kingorna ilinniagaq aallarteqqissimavaa. Taamaattumik 20. juuni 2000 killiffimmik naammassinnermi misilitsissimanagera misissuinnermi ilinniakkap ataqatigiissaakkap ingerlanneqartup akornani nalunaarsuutitut paasineqarpoq. Misissuinnermi misissukkat pingajuat peerneqarpoq tassani ulloq aallartiffik aallaqqaaterpiaasoq misissukkat sisamaannut ingerlatinneqarmat. Misissuinnermut ersarinnersumik nassuiaat periaatsip immikkoortuani nassaassaavoq.

Misissuineq

Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfiani ilinniartitaanermut kisitsisitigut paasissutissani nalunaarsuutit najoqqutarineqartut annerpaartaat USF-iminngaanneerput – Ilinniagaqarnersiuteqartitsivimmit. USF-illu nalunaarsuutai allaffissormikkut nalunaarsuutaammata imminermilu kisitsisitigut paasissutissatut nalunaarsuutaanatik, kisitsisitigut paasissutissiormi atorneqannginnerini tamakkerlugit misissorneqarput. Misissuineq maskinemik atortumit kisitsisitigut paasissutissiormi immikkut aaqqissuussamik programmimik isumannaarisumik ingerlanneqartarpoq.

Misissuineq killiffikkaartuni sisamani ingerlanneqartarpoq. Siullermi nalunaarsuutit pitsaassusaat misilittarneqartarput. Misilittaanermi inuup normuinut, ullorititanut, ilinniakkat ilisarnaataannut, killiffimmut ilisarnaatinut il.il. atuutinngitsunut nalunaarsukkat kukkunerisorneqartarput. Kukkuneqarsimatillugu USF-ip unnersuutai malillugit najoqqutarineqartut naqqissorneqartarput.

Tulliullugu ilinniarnert ingerlanneqartut nalunaarsorsimasut immikkut inummot ataatsimut misissorneqartarput. Misissuinnermi killiffikkaartumik inuit misissoqqissaarneqartarput, paasissutissat naliliiffigineqarlutik aammalu inatsisit aalajangersimasut atorlugit misissorneqarlutik.

Misissuinnerup killiffiata aappaani inuit nalunaarsuiffimmi ataasiaannarlutik nalunaarsorsimasut tamarmik qinerneqartarput. Taakku paatsuugassaannngitsumik ilinniarnermik ingerlataqartuupput misissukkani ataasiinnarmik nalunaarsuuteqarlutik. Taakkulu ilinniakkanik ingerlatsinerit asseqanngitsut tatiginartutut isigineqarput.

Misissuinnerup killiffiata pingajuani inuit arlalinnik paatsuugassaannngitsunilli ilinniarfiit ilisarnaataanni nalunaarsorsimasut qinerneqartarput. Taakku imminnut atasunik ilinniakkanik ingerlatsisuupput ilinniakkalli ilisarnaataa ataasiaannarluni atorneqarpoq. Taakkulu ilinniakkanik ingerlatsinerit asseqanngitsut tatiginartutut isigineqarput.

Skema B. Inummot pisuusaartitamut ilinniakkap ingerlanerata eqimattakkuutaarneranut assersuut

---

Misissuk	Ilinniakkap	Ilinniarfik	Ulloq aallartiffik	Ulloq naammassiffik	Inissisi-	Eqimatta-
----------	-------------	-------------	--------------------	---------------------	-----------	-----------

-kat	ilisarnaataa				maffik	nngorlugit
1	30.00.11	Meeqqat Atuarfianni ilinniartitsisoq	01-08-86	30-11-86	Unitsitsineq	1
2	30.00.11	Meeqqat Atuarfianni ilinniartitsisoq	01-08-89	30-06-92	Inaarutaasu -mik misilitsinneq	2
3	80.40.45	Inuiaqatigiilerineq, bach.	01-09-98	30-06-00	Killiffik naammassi- saq	3
4	80.40.45	Inuiaqatigiilerineq, bach.	01-09-00	30-06-01	Inaarutaasu -mik misilitsinneq	3
5	80.40.47	Inuiaqatigiilerineq, kand.	01-09-01	30-06-02	Ilinniannik kallarfeqar- neq	4
6	80.40.47	Inuiaqatigiinnermik ilisimatusaat, kand.	01-09-02	01-11-03	Ingerlatsi- neq	4

Ilinnakkanik ingerlanneqartunik inissiineq

Misissuinerup killiffiata sisamaani nalunaarsuutit sinneruttut suliarineqartarput. Sinneruttullu tassaapput inuit minnerpaamik ilinniakkami ataatsimi arlaleriarlutik nalunaarsorsimasut. misissuineq inummut ataasimut misissuinermi inatsisit ataani pineqartut malillugit ingerlanneqartarpoq:

1. Najoqqutat pisoqaassusii malillugit *Ulloq Aallartiffimminngaanniit* immikkoortiterneqartarput
2. Nalunaarsuutit ilinniakkap ilisarnaataa aammalu inissisimaffik malillugit eqimattaliarineqartarput. Ilinniakkap ilisarnaataa allanngorpat tamatigut nutaamik eqimattaqalissaaq. Taamattaq nutaamik eqimattaqalissaaq inissisimaffik *unitsitsinermik* allaqqappat aammalu misissukkap tulliani ulloq aallartiffik siuliani ulloq naammaffik qaammammit ataasimit sivisuneruppat imaluunniit Skema B-mi allaqqasutut inissisimaffik *killiffimmik naammassinninnermiippat* misissukkallu tulliani ulloq aallartiffik siuliani ullormi naammassiffimmit qaammatinik pingasunik sivisunerusumit pisimappat, kingullerlu taaneqartoq inissisimaffimmi *killiffimmik naammassinninnermiit unitsitsinermut* allanngortinneqassaaq. Misissuinermi ilinniakkap unitsinneqartup qaammatip ataasip ingerlanerani ilinniakkami ingerlanneqartumi aallarteqqinneqarsinnaanera akuerineqarpoq aammalu ilinniakkami ingerlanneqartumi killiffimmik naammassilluni misilitsinneq ingerlateqqinneqarsinnaalluni ilinniarfimmi tassani aallartinnermi nalunaarsuineq tulleg qaammatip pingasut iluanni pisimappat, assersuutigalugu asaanerani atuanngiffeqareernermi.
3. misissukkami ataatsimi eqimattakuutaat ajunngitsutut nalilerneqarput.

4. Skema C malillugu eqimattakuutaani arlalinnik nalunaarsuutilinni misissuinermi siullermi ulloq aallartiffik aammalu misissuinermi kingullermi ulloq naammassiffik qinerneqarput.

Skema C. Immikkoortitani inuup piviususaartitap ilinniarnernata ingerlanerani suliaqarneq

Misissuk -kat.	Ilinniakkap ilisarnaataa	Ilinniarnik	Ulloq aallartiffik	Ulloq naammassiffik	Inissisimaffik	Eqimattanngorlugit
1	30.00.11	Meeqqat Atuarfianni ilinniartitsisoq	01-08-86	30-11-86	Unititsineq	1
2	30.00.11	Meeqqat Atuarfianni ilinniartitsisoq	01-08-89	30-06-92	Inaarutaasumik misilitsinneq	2
4	80.40.45	Inuiaqatigiilerineq, bach.	01-09-98	30-06-01	Inaarutaasumik misilitsinneq	3
6	80.40.47	Inuiaqatigiilerineq, kand.	01-09-01	01-11-03	Ingerlatsineq	4

Misissuineq maskinamit atortumik ilinniakkap ilisarnaataani ataatsimit amerlanerusunik nalunaarsorsimasunut tamanut ingerlanneqarpoq.

Nalunaarsuutit misissoriikkat

Misissuinerup kingorna nalunaarsuutit misissoriikkat SAS-formatinngorlugit ataatsimoortinneqarput. Kingornalu Kisitsisaataasivimmi tabelit, saqqummersitassat aammalu immikkut misissoqqissaagassat nalunaarsuutit taakku tunngavigalugit suliarineqarsinnaalerput.

2016-imi saqqummersitassat sioqqullugit Naatsorsueqqissaartarfiup ilinniartitaaneq kisitsisitigut paasissutissat iluarsaateqqippai. Ukiuni kingullermi pingasuni kisitsisit siunissami kisitsisaagallartuusassapput, siusinnerusukkullu kisitsisit inaarutaasumik kisitsisaasassallutik. Ilinniartitaanermi kisitsisitigut paasissutissat siunissami assigiiaartuunissaat anguniarlugu taamatullu ilinniartitaanermi nalunaarsuutini kingumut allannguutaasinnaasut eqqarsaatigalugit taama pisoqarpoq. Misissuineq unitsitsinernut, massakkut inissisimaffimmik killiffimmik naammassinninnernik ilaqtartunut, malunnartumik allannguinngilaq.

Atuarfinni namminerisamik nakkutilliineq

Maluginiaqquneqarpoq Naatsorsueqqissaartarfi siornatigut ilinniartitaanermut nalunaarsuutini naleqqussakkanik USF-ip paasissutissaanik atuarfinnut ataasiakkaanut uppernasagassanik nassiussilluni immikkut nakkutilliisarnikummat.

Taamatut suleriaaseq kigaatsumik ingerlasarsimasoq aammalu nalunaarsuutit eqqortuunerannik nalorninartumik inerneqartarsimasoq

Naatsorsueqqissaartarfiup IIN isumasioqatigalungu 2010-mi saqqummersitsereernermi taamaatippaa. Ullumikkut atuarfiit ataasiakkaat atuartut inissisimaffiinit paasissutissat nutarsarnissaat namminneq suliarisarpaat.